

International Journal of Languages' Education and Teaching

Volume 7, Issue 1, March 2019, p. 222-233

Received	Reviewed	Published	Doi Number
06.02.2019	28.02.2019	25.03.2019	10.18298/ijlet.3250

Investigation of the Story Characters in Middle School Turkish Course Books

İsmail TERZİ¹ & Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL²

ABSTRACT

While providing important information about people's behavior, characteristics and cultures, they can also be subject to literary works. In this way, the characteristics of heroes become important information in the works. In particular, the characteristics of heroes in the textbooks that the students of the age of development have studied in the textbooks in schools are important for their individual development. In fact, it is a possible situation for the students to acquire intellectual and behavioral contributions to the individual. The aim of this study was to determine the heroic characteristics of the story texts in Turkish textbooks and to determine the characteristics of the characters given to the students with storytelling. This research was conducted in accordance with the descriptive survey model. The sample of the study consisted of the Ministry of National Education, which was taught in the 2015-2016 academic year, the secondary school (5, 6, 7, 8) and the special education publications of the Ministry of Education. Documentary screening technique was used to collect data. Content analysis and frequency analysis were used to analyze the data. As a result of the research, the heroic features of the stories in Turkish textbooks were determined. When the story and hero rankings are examined, the first two places are 11 stories and 15 heroes in Cem Publications and 7 stories and 10 heroes in 6th class MEB publications. When all the texts in Turkish textbooks are examined, it is determined that 29 authors have more than one publication. In the secondary school textbooks, it is determined that the heroes of the story characters, which are located, are not intense. When the characteristics of the story heroes found in the books are examined, it is determined that the most common feature is persevering.

Key Words: Turkish course books, story, character, character features, evaluation of course books.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâye Kahramanlarının İncelenmesi

ÖZET

İnsanların davranışları, özellikleri, kültürler hakkında önemli bilgiler sağlarken, aynı zamanda yazınsal eserlere konu olabilmektedirler. Böylelikle eserlerde kahramanların özellikleri önemli birer bilgi halini almaktadır. Özellikle gelişme çağındaki öğrencilerin okullarda ders kitaplarında okumuş oldukları metinlerdeki kahramanların özellikleri bireysel gelişimleri adına önem arz etmektedir. Öyle ki, öğrencilerin ders kitaplarında okudukları metinlerin kahramanlarından hareketle edinebilecekleri özelliklerin, bireye düşünsel ve davranışsal katkılar sağlayacağı olası bir durum olarak karşınıza çıkmaktadır. Bu çalışma, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye metinlerindeki kahraman özelliklerinin belirlenmesi ve öğrencilere hikâye kahramanlarıyla verilmek istenen özelliklerin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu araştırma, betimsel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklemini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında okutulan, Milli Eğitim Bakanlığının önermiş olduğu, ortaokul (5, 6, 7, 8) MEB ve özel yayımlardan oluşmaktadır ve çalışma evreninin tamamına ulaşılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Çalışma verilerin analizinde ise içerik analizi ve frekans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerin kahraman özellikleri belirlenmiştir. Hikâye ve kahraman sıralamasına bakıldığında ilk iki sırada 5. Sınıf Cem Yayınlarında 11 hikâye ve 15 kahraman, 6. Sınıf MEB yayınlarında ise 7 hikâye ve 10 kahraman yer bulmaktadır. Türkçe ders kitaplarında yer alan tüm metinlere bakıldığında 29 yazarın birden fazla yayında eserinin olduğu tespit edilmiştir. Ortaokul ders kitaplarında, yer bulan hikâye kahramanlarının, kahraman özelliklerinin yoğun olmadığı tespit edilmiştir. Yayınlarda bulunan hikâye kahramanlarının özelliklerine bakıldığında en fazla yer alan özelliğin "azimli" olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitapları, hikâye, kahraman, kahraman özellikleri, ders kitabı değerlendirme.

¹ Öğretmen, ismailterzi2611@gmail.com.

² Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, fulyatopcuoglu@gmail.com.

1. Giriş

Modern toplumun gereksinim duyduğu nitelikli bireyler yetiştirmenin yegâne yolu, bireylere kaliteli eğitim vermektir. Eğitim süreci ise, bireyleri akademik başarı, sosyal ilişkiler ve kısacası yaşamın her türlü koşuluna hazırlayan donanımlı bir süreç olarak yapılandırılmalıdır. Böylelikle birey, aldığı eğitim-öğretim sonunda yaşamı için gerekli ihtiyaçlarını karşılayabilecek donanımlı konuma gelebilir. Bu da sadece nitelikli bir eğitim süreci ile mümkün olabilir.

Hızla gelişen ve değişen dünyamızda günümüz insanının evrensel kültürün ürünlerinden yararlanması, bunlarla etkileşime girmesi ve kendisinin de gücü ölçüsünde bunlara katkı sağlaması öncelikle bilgilenmeyi gerektirir (Achmet, 2005). Bilgilenme, beraberinde bireyin bilgiye nasıl ulaştığı, ne tür kaynaklar edindiği ve ulaştığı bilgiyi nasıl kullandığı gibi konuları önemli kılar. Öyle ki, dünyada bilimsel, teknolojik, ekonomik, toplumsal vb. alanlarda süregelen hızlı gelişmeler eğitim alanında da değişimleri beraberinde getirmekte ve bunun neticesinde öğrenme-öğretme anlayışında da gelişmeler yaşanmaktadır (Arslan ve Özpınar, 2008: 39).

Günümüzde bilginin küresel oluşu düşünüldüğünde küreselleşme ile zaman ve mekân sınırları yüzyıllar boyunca adım adım genişleyerek günümüze kadar gelmiş, dünyada olup biten her şey bütün insanlığa mal edilmeye başlanmıştır (Balay, 2004; 64). Böylelikle bireyin, küresel bilgileri edinerek ve deneyimlerinden elde ettiği bilgileri de üzerine ekleyerek yaşantısını kolaylaştırması olağandır.

Bireylerin yaşamı süresince farklı durum ve sorunlarla karşılaştığı düşünüldüğünde, çözüm üretebilen, kendini rahatça ifade edebilen ve hayatını devam ettirebileceği yeterlilikte olması, en başta iyi bir ana dili eğitimi ile mümkündür. Ana dili, insanın ilk olarak anne karnında duyduğu, doğduktan sonra da maruz kaldığı ve sonrasında da kullanmaya başladığı dildir. Dil ve kültür birbirlerini besleyen bir ilişkiye sahiptir. Öyle ki birey, kullandığı dilin kültürü ile birlikte düşünmeye, anlamaya, okumaya, yazmaya ve anlatmaya başlar. Tüm bunları yaparken dilin gerekliliklerini yerine getirmek adına ilk ve ortaokulda ana dili eğitimine önem verilmesi gerekmektedir. Bu noktada ana dili öğretiminin önemi ile birlikte bu eğitimde kullanılan kaynaklar da önem arz etmektedir.

“Okullarda çocukların söz varlığını zenginleştirme amacıyla kitap, dergi gibi basılı materyaller ile görsel/işitsel nitelikteki ders materyalleri; okuma, dinleme, bulmaca, sözcük defteri tutma, konuşma gibi çeşitli öğretim yöntem ve teknikler kullanılmaktadır (Topçuoğlu Ünal ve Bursalı, 2015: 60-74). Sınıflarda öğrenciler için öğretmenler tarafından ağırlıklı olarak yazılı materyaller kullanılmaktadır. Yazılı materyallerin en önemlileri kitaplardır. Türkiye’de ana dili öğretimi ve diğer dersler için basılı materyal olarak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı şeklinde sınıflandırılan ders kitapları kullanılmaktadır.

Ders kitaplarının biçim ve içeriği eğitim ve öğrenci olarak bireyin yaşantısı için hayati önem arz etmektedir. Bu sebeple ders kitaplarının belli başlı ilkelere göre düzenlenip içeriklerinin zengin olması gerekmektedir. Ders kitaplarındaki bilgiler aşamalı ve düzenli olmalı, öğrenme ilkelerine göre düzenlenmeli, öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve sürükleyici olmalı, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmalıdır. Ders kitabının içeriği öğrencinin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmeli, görünüşü, öğrencide öğrenme istek ve heyecanı yaratacak nitelikte olmalıdır (Hayta, Şahin vd., 2003; 3).

“Ders kitapları inanılmaz miktarda olgu, veri ve başka bilgilerin yanı sıra kurmaca metinler, masallar ve hikâyeler de içermektedir. Bunların dışında ve ötesinde yetişkinlerin doğruluğuna inandığı ve genç kuşağa aşılacak istediği çok sayıda kural, norm ve davranış kalıbına açık göndermeler de bulunmaktadır” (Pingel, 2003; 2). Bunlar, ders kitaplarında ağırlıklı olarak metinler üzerinden sağlanmaktadır. Bu metinler arasında da hikâye türü çocuklar için önem arz etmektedir.

Hikâye, her yaştan insana hitap eden bir tür olarak karşımıza çıksa da çocukların eğitimi için vazgeçilmez bir işleve sahiptir. Bu yüzden ki Türkçe ders kitapları üzerinde yapılan çeşitli araştırmalarda, gerek yayınlara göre gerekse sınıf düzeylerine göre karşılaştırmalar yapıldığında hikâye ortak bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hikâyelerin, ders kitapları için uygun bulunup seçildiklerinde, hangi temada konumlandırıldığı da önem taşımaktadır. Öyle ki, hikâye metninin ders kitapları için uygun olması, kitapta bulunduğu temaya uygunluğuyla birlikte öğrencilere daha faydalı olacaktır. Bu sadece hikâye metinleri için değil tüm türler için olması gereken bir durumdur. Kaygana, vd. (2013) hem ders kitabı için metin seçiminde hem de seçilen metinlerin temalarla ilişkilendirilmesinde alımlama estetiğinin göz önünde bulundurulmadığı, bu nedenle parça ile kazanım arasında tam uyuma sağlanamadığını belirtmeleri ders kitaplarına seçilen metinler için daha seçici ve dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir.

Türkçe ders kitaplarında hikâyeyi kapsayan anlatsal metinler edimler üzerine kurulu yapısal özellikleri ile özellikle ilköğretim çağı öğrencilerin okuma zevk ve alışkanlığı edinmeleri açısından son derece önemlidir (Sinan ve Demir, 2011). Bu önemden yola çıkarak hikâye kahramanlarıyla kendilerini özdeşleştiren çocukların metinden yapacakları çıkarımlar düşünüldüğünde hikâyelerin ve hikâye kahramanlarının önemi yadsınmaz bir hal alacaktır.

Ortaokul öğrencilerine dört sınıf düzeyinde farklı ve/veya benzer temalarla metinlerde yer alan kahramanların üzerinden belli özellikler öğretilmektedir. Bu özellikler, öğrencilerin kişiliklerini, aile, arkadaş ve yakınlarıyla olan ilişkilerini ve öğrencilerin gelecekteki yaşantı-akademik kariyerlerini etkileyen önemli birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerdeki kahramanların özellikleri betimlenmiştir. Bu özelliklerle birlikte gerek yayın gerekse temalara göre tablolar oluşturularak karşılaştırmalar yapılmıştır. Bunların yanında kitaplardaki ortak yazarlar ve ortak metinler de belirtilmiş, gerekli benzerlik ve farklılıklar değerlendirilmiştir.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2013: 77).

2.1. Evren Örneklem

Çalışmanın evrenini 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığının önermiş olduğu, Türkçe ortaokul (5, 6, 7, 8) dört MEB yayınından ve 6. Sınıf Öğün, 7. Sınıf Meram, 8. Sınıf Evren olmak üzere üç özel yayından faydalanılmıştır. Çalışmada evrenin tamamına ulaşılarak, toplamda 38 hikâye metni incelenmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada verilerin toplanmasında belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. “Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Yazılı belgelerle sınırlı tutulan belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar.” (Karasar, 2013: 183). Belgesel tarama tekniğine doküman incelemesi de denilmektedir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım, Şimşek, 2013: 217).

Türkçe ders kitapları arasından seçilmiş olan hikâye türü ve hikâyede kahraman konuları merkezinde araştırmanın kuramsal altyapısı oluşturulmuştur. Ortaokul (5, 6, 7, 8) Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerdeki kahramanların özellikleri yayın-tema-yazar-metin-mekân gibi başlıklarla birlikte sınıflandırılmış, tablolaştırılmış ve betimlenmiştir. Daha sonrasında ise kitaplara ve temalara göre sınıflandırma yapılarak hikâyelerde yer alan kahraman özellikleri ve mekânlar ayrı ayrı belirtilerek yorumlanmıştır. Ayrıca bu yorumlarda kitaplarda yer alan ortak hikâyeler de belirtilmiştir. Bunun haricinde kitapların tamamında metinlerin türleri tespit edilerek grafikler ile gösterilmiştir.

Hikâye kahraman özellikleri belirtildikten sonra Türkçe ders kitaplarında tek tek hangi kahraman özelliğinin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiş ve diğer kitaplarla karşılaştırma yapılmıştır. Böylelikle Türkçe ders kitaplarında hangi yayında hangi kahraman özelliğine daha sık yer verildiği (rekabetçi, başkalarında sanata karşı ilgi uyandıran, öğrenmeye istekli, sorumluluk, okuma sevgisi olan, yardımsever, memleketini seven, meraklı, dürüst, azimli, vatana hizmet etme bilincine sahip, kanaatkâr, çalışkan ve sebatkâr) tespit edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada, içerik analizi ve frekans analizi kullanılmıştır. İçerik analizini Neuendorf ve diğerleri şöyle tanımlamaktadırlar “Kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanmasına içerik analizi denilir (akt. Berg ve Lune, 2015; 380). Bu çalışmada, elde edilen bulgular tablolaştırılarak sistematik bir hale getirilmiş ve sonrasında yorumlanmıştır.

İncelenen içerikte belirlenmiş unsurların hangi sıklıkla tekrar ettiğini ve sayısal olarak tekrar etme sıklığının ölçülmesinde frekans analizinden faydalanılmıştır. Bu çalışmada, kitaplarda yer alan metin türlerinin tespit edilerek hangi kitapta hangi metin türünden kaç adet bulunduğu tespit edilmiş ve grafiklerle gösterilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında yapılan incelemeler sonucunda ulaşılan bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Yayınlar Göre Hikâye ve Kahraman Dağılımları

Yayınlar	5.Sınıf Cem	6.Sınıf MEB	6.Sınıf Öğün	7.Sınıf MEB	7.Sınıf Meram	8.Sınıf MEB	8.Sınıf Evren
Hikâye Sayısı	11	7	4	6	6	1	3
Toplam Kahraman Sayısı	15	10	4	6	7	1	4

Tablo 1 de görüldüğü gibi yayınların hikâye ve kahraman dağılımlarında ilk sırayı 5. Sınıf Cem Yayınları almaktadır. Sonrasında ise 6. Sınıf MEB yayınları gelmektedir.

Tablo 2. Kahraman Özellikleri ile İlgili Bulgular

Sınıf	Yayın	Tema	Yazar	Hikâye	Kahraman	Kahraman Çevresi	Kahraman Özellikleri					
5	Cem	Birey ve Toplum	L. N. Tolstoy	Üç Soru	Kral	Ağaç Kavuğu, Bahçe	Merhametli Yardımsaver Düşünen					
					Bilge	Ağaç Kavuğu, Bahçe	Zayıf- Sıska Yaşlı Hayattan Çıkarımlar Yapan					
					Düşman	Ağaç Kavuğu	Kinci Hatasının Farkına Varan					
			Antonie de Saint Exupery	Küçük Prens	Küçük Prens	Orman	Dostluk Değer Veren Sorumluluk Sahibi Mutsuz					
					Tilki	Elma ağacı altı	Sevilmeyi İsteyen Maneviyata Önem Veren					
					Sağlık ve Çevre	Mehmet Uysal	Çöpçü Martı	Martı	Kumsal, çöplük	Çevre Duyarlılığı Olan Çevre İçin Örgütlenen Sorumluluk Üstlenen		
		Değerlerimiz	Enver Naci Gökşen	Fatih'ten Hikâyeler						Fatih	İstanbul caddeleri, kulübe,	Tevazu Sahibi Cömert Eğitime Önem Veren
												İsmail Bilgin
			Yenilikler ve	Mevlana İdris Zengin	Bekledim Gece Oldu	Sufi	İstasyon, ev,	Öğrenmeye İstekli Rekabetçi				
		Pufi				İstasyon, ev, postane	Öğrenmeye İstekli Rekabetçi					
							Hilekâr					

6	MEB	Gelişmeler	Peter Buchsel	Mucit	Mucit	Ev, tramvay, cadde, lokanta,	Keşfetme İsteği Olan
							Kararlı
							Öğrenmeye İstekli
							Gelişmelerden Habersiz
							Yalnız
							Kendini İşine Adayan
							Dış Dünyadan Kopuk
							Somurtkan
		Görsel Sanatlar	Hatice Işlak	Ebrucu	Ebrucu	(Mekân İsmi Bulunmamaktadır.)	Disiplinli
							Heyecanlı
							Yaratıcı
							Başkalarında Sanata Karşı İlgi Uyandıran
			Murat Çetinkaya	Taşın İçindeki Heykel	Heykeltıraş	Mermercinin bahçesi, mermercinin dükkânı	İşinin Ehli
							Dikkatli
							Yaşlı
							Yaratıcı
Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Muzaffer İzgü	Bando Takımı	(İsim Yok- Erkek)	Çarşı-Pazar, hükümet konağı, kasaba	Başkalarında Sanata Karşı İlgi Uyandıran		
					Vefasız		
					Birden Fazla İşle Meşgul Olan		
					Orta Yaşlarda		
Oyun ve Spor	Ayla Abak	Bastım, Bastım, Gölgene Bastım	Bekir	Okul yolu üzerindeki kestane ağacı, okul bahçesindeki elma ağacının altı	Oyun Üreten		
					Kural Koyan		
					Kolay Arkadaşlık Kuran		
					Hızlı Sosyalleşen		
Okuma Kültürü	Mehmet Güler	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda	Okuma Sevgisi Olan		
					Okuma Alışkanlığı Olan		
					Okuduklarını Zihninde Canlandırıyor		
					Hayal Kuran		
	Üzeyir Gündüz	Vitrindeki Masal Kitabı	Büyük Çocuk	Selim	Kırtasiye dükkânı, merdiven	Okuma Sevgisi Olan	
						Okuma Alışkanlığı Olan	
						Çıkarıcı	
						Sevap- Günah Bilicine Sahip	
	(30-35 Yaşlarındaki Adam)	Kırtasiye dükkânı	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu	Masal Dinlemeyi Seven		
					Yardımsever		
					Okuma Bilicine Sahip		
					Okumaya Destek Olan		
Sevgi	Refik Halit Karay	Eskici	Eskici	Sokak, evin avlusu	İyi Giyimli		
					Ana dilini Seven		
					Memleketini Seven		
					Arkadaşlarını Seven		
			Eskici	Sokak, evin avlusu	Eskici	Sokak, evin avlusu	Aile Sevgisi Olan
							Meraklı
							Kaygılı
							Hisli- Duygusal
Eskici	Sokak, evin avlusu	Eskici	Sokak, evin avlusu	Saçı- sakalı dağınık			
				Dişsiz			
				Sert mizaçlı			

			Ömer Seyfettin	Forsa	Kara Memiş	Çanakkale, İstanbul, sandal, gemi, güverte	Memleket Sevgisi Olan										
					Turgut		Çanakkale, gemi	Aile Sevgisi Olan									
								Her Şeye Rağmen Umudunu Yitirmeyen									
					Duygular		Hasan Latif Sarıyüce	Sahibini Unutmayan Köpek	Mercan	Kasaba, bahçe, kent	Dini Bütün						
											Karı- Koca	Kasaba, bahçe	Yaşlı				
									Zaman ve Mekân	Muzaffer İzgü			Bayram Yeri	(isim Yok)	Bayram yeri	Cüsseli	
		Doğa ve Evren	Miyase Sertbarut	Kınalı Keklik		Hasan					Apartman bahçesi,	Pala Bıyıklı					
					6		Öğün	Sevgi	Refik Halit Karay	Eskici		Hasan	Vapur, ev, evin avlusu	Özleyen			
		Eskici	Evin avlusu	Üzüntülü													
				Duygular		Ömer Seyfettin					Kaşağı			Büyük Çocuk	Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme	Çaresizlik Hisseden	
												Milli Kültür	Osman Olcay Yazıcı			Anadolu Yurt Olurken	Alparslan
		Okuma Kültürü	Mehmet Güler														
7	MEB			Kavramlar ve Çağrışımlar		Ömer Seyfettin					Pembe İncili Kaftan			Muhsin Çelebi	Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı		
					Sevgi		Refik Halit Karay	Eskici	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu		Kültür Değişimi					
		Duygular	Ömer Seyfettin									Kaşağı	Büyük Çocuk			Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme	Geleneğin Şehre Yenilişi
																	Milli Kültür
					Okuma Kültürü		Mehmet Güler	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda							
		Kavramlar ve Çağrışımlar	Ömer Seyfettin									Pembe İncili Kaftan	Muhsin Çelebi			Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı	
Sevgi	Refik Halit Karay			Eskici		Hasan					Vapur, ev, evin avlusu			Arkadaşlarını Seven			
					Duygular		Ömer Seyfettin	Kaşağı	Büyük Çocuk	Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme				Aile Sevgisi Olan			
		Milli Kültür	Osman Olcay Yazıcı									Anadolu Yurt Olurken	Alparslan	Irmak	Meraklı		
Okuma Kültürü	Mehmet Güler			Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması		(İsim Yok- Erkek Çocuk)					Oda				Kaygılı		
					Kavramlar ve Çağrışımlar		Ömer Seyfettin	Pembe İncili Kaftan	Muhsin Çelebi	Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı					Hisli- Duygusal		
		Sevgi	Refik Halit Karay									Eskici	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu	Saçı- sakalı dağınık		
Duygular	Ömer Seyfettin			Kaşağı		Büyük Çocuk					Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme				Dişsiz		
					Milli Kültür		Osman Olcay Yazıcı	Anadolu Yurt Olurken	Alparslan	Irmak					Sert mizaçlı		
		Okuma Kültürü	Mehmet Güler									Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda	Suçluluk Duygusu Olan		
Kavramlar ve Çağrışımlar	Ömer Seyfettin			Pembe İncili Kaftan		Muhsin Çelebi					Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı				Üzüntülü		
					Sevgi		Refik Halit Karay	Eskici	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu					Korkan		
		Duygular	Ömer Seyfettin									Kaşağı	Büyük Çocuk	Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme	Merhametli		
Milli Kültür	Osman Olcay Yazıcı			Anadolu Yurt Olurken		Alparslan					Irmak				Pişmanlık Çeken		
					Okuma Kültürü		Mehmet Güler	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda					Yalancı		
		Kavramlar ve Çağrışımlar	Ömer Seyfettin									Pembe İncili Kaftan	Muhsin Çelebi	Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı	İftiracı		
Sevgi	Refik Halit Karay			Eskici		Hasan					Vapur, ev, evin avlusu				Düşüncesiz		
					Duygular		Ömer Seyfettin	Kaşağı	Büyük Çocuk	Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme					Meraklı		
		Milli Kültür	Osman Olcay Yazıcı									Anadolu Yurt Olurken	Alparslan	Irmak	Tarihe İlgili		
Okuma Kültürü	Mehmet Güler			Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması		(İsim Yok- Erkek Çocuk)					Oda				Okuma Sevgisi Olan		
					Kavramlar ve Çağrışımlar		Ömer Seyfettin	Pembe İncili Kaftan	Muhsin Çelebi	Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı					Okuma Alışkanlığı Olan		
		Sevgi	Refik Halit Karay									Eskici	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu	Okuduklarını Zihninde Canlandırın		
Duygular	Ömer Seyfettin			Kaşağı		Büyük Çocuk					Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme				Hayal Kuran		
					Milli Kültür		Osman Olcay Yazıcı	Anadolu Yurt Olurken	Alparslan	Irmak					Pala bıyıklı		
		Okuma Kültürü	Mehmet Güler									Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda	İri-cüsseli		
Kavramlar ve Çağrışımlar	Ömer Seyfettin			Pembe İncili Kaftan		Muhsin Çelebi					Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı				Fedakâr		
					Sevgi		Refik Halit Karay	Eskici	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu					Dürüst		
		Duygular	Ömer Seyfettin									Kaşağı	Büyük Çocuk	Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme	Ketum		
Milli Kültür	Osman Olcay Yazıcı			Anadolu Yurt Olurken		Alparslan					Irmak				Zeki		
					Okuma Kültürü		Mehmet Güler	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda					Mütevazı		
		Kavramlar ve Çağrışımlar	Ömer Seyfettin									Pembe İncili Kaftan	Muhsin Çelebi	Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı	Cömert		
Sevgi	Refik Halit Karay			Eskici		Hasan					Vapur, ev, evin avlusu				Cesur		
					Duygular		Ömer Seyfettin	Kaşağı	Büyük Çocuk	Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme					Kimseye Yaranmaya		
		Milli Kültür	Osman Olcay Yazıcı									Anadolu Yurt Olurken	Alparslan	Irmak			
Okuma Kültürü	Mehmet Güler			Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması		(İsim Yok- Erkek Çocuk)					Oda						

							Çalışmayan
							Vatansever
							Kararlı
		Milli Kültür	Kenan Hulusi Koray	Miras Keçe	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Ev, müze	(Özellik Bulunmamaktadır.)
					Anne		Mirası küçümseyen, düşüncesiz, paragöz
					Hala		
		Doğa ve Evren	Sait Faik Abasıyanık	Son Kuşlar	(Kahraman Yok)	Ada	(Özellik Aranmamaktadır.)
			Tacettin Şimşek	Yeşil Gözlü Kardan Adam	Can, Alper, Murat, Temel, Burak	(Mekân İsmi Yer Almamaktadır.)	Yeni Fikirlere Açık Olan
							Araştırmacı Olan
							Hayalperest
							Çok Yönlü Düşünen
		Toplum Hayatı	Zehra Aydıız	Osmanlı Dürüstlüğü	Ferdinand	Gemi, İstanbul, Karaköy, liman, sokak, eski çarşı	Koyu kestane renginde saçları olan
							Güçlü kuvvetli
							Boylu poslu
							Meraklı
							Dürüst
							Tedirgin
							Pratik Zekâlı
					Hasan Ağa	Eski çarşı, dükkân	Kilolu
							Dürüst
							İşinin Ehli
							Devletin İtibarını Düşünen
			Ayşe İlker	Bir Şekerli Bir İspanaklı	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Ev, sokak	Yardımsever
							Komşuluk Bilincine Sahip
							Kültürüne Duyarlı
							Düşünceli
							Kültürünü Canlı Tutmaya Çalışan
7	Meram	Kişisel Gelişim	Hakkı Özkan	Güneşe Doğru	Sarışın Çocuk	Kumluk, deniz,	Korkularının Üzerine Giden
							Kendini Kanıtlamaya İstekli Olan
							Azimli
							Başarma Adına Hayatını Tehlikeye Atan
					Diğer Çocukları	Deniz	Alaycı
							Dışlayıcı Tavırlar Sergileyen
							Acımasızca Davranan
			Turan Oflazoğlu- Emin Çakıroğlu	Uzun Mehmet	Uzun Mehmet	İstanbul, Zonguldak, köy, değirmen, maden kömürü yatağı	Vatana Hizmet Etme Bilincine Sahip Olan
							Azimli
							Çalışkan
					Bölük	İstanbul, ordu	Vatana Hizmet Etme

			Bekir Özcan	İlk Elbisem	Komutanı (İsim Yok- Erkek Çocuk)	kışlası Toros dağları, otobüs, tren, Haydarpaşa tren garı, han, İstanbul Nişantaşı' da gecekondu, Amerikan hastanesi önü, Vali Konağı Caddesi	Bilincine Sahip Olan				
							Öğretici				
							Vatana Hizmet İçin Teşvik Eden				
							Kanaatkâr				
							Utangaç				
							Sabırlı				
							Heyecanlı				
							Halden Anlayan				
		Topum Hayatı	Orhan Kemal	Harika Çocuk	Ayhan	Han, sinema, Şehzadebaşı, Atölye	Köprü	Ailesine Destek Olan			
								Fedakâr			
								Mücadeleci			
								Kanaatkâr			
		Milli Kültür	Hızl: Hayati Develi	Duha Koca Oğlu Deli Dumrul	Deli Dumrul	Ada	Köprü	Paylaşımçı			
								Sorumluluk Sahibi			
								Cesur			
								Akılsız			
Doğa ve Evren	Sait Faik Abasıyanık	Son Kuşlar	(Kahraman Yok)	Ada	Köprü	Haksızlık Eden					
						Dini Bilgisi Zayıf					
						Endişeli					
						Hatasının Farkına Varan					
8	MEB	Kişisel Gelişim	Sait Faik Abasıyanık	Karanfiller ve Domates Suyu	Kör Mustafa	Köy, bahçe, çalılık (tarla)	Tek gözü kör				
							Azimli				
							Sebatkâr				
							Çalışkan				
8	Evren	Milli Kültür	Orhan Şaik Gökyay	Basat'ın Tepegözü Öldürmesi	Basat	Mağara	Güçlü				
							Zeki				
							Kendine Güvenen				
							Yardımsever				
		Kişisel Gelişim	Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Osman	Sınıf, boyacı odası, köy, köy okulu	Osman	Özgüven Eksikliği Olan			
								İçine Kapanık			
					Halide Nusret Zorlutuna	Sınıf, ev, Boyacı odası	Halide Nusret Zorlutuna	Selim	Yazıhane, tarla, Ödemiş, kahvehane	Selim	Saygılı
											Azimli
		Necati Cumalı	Selim'i Anarım	Selim'i Anarım	Selim	Yazıhane, tarla, Ödemiş, kahvehane	Selim	Cesaretlendiren			
								Yardımsever			
								Şefkatli			
								Azimli			
Necati Cumalı	Selim'i Anarım	Selim'i Anarım	Selim	Yazıhane, tarla, Ödemiş, kahvehane	Selim	Cömert					
						Doğa ve Hayvan Sevgisi Olan					
						Çalışkan					
						Çalışkan					

Yukarıdaki tabloda, incelenen Türkçe ders kitaplarının sınıf seviyeleri, kitapların yayınları ve kitaplardaki hikâye metinlerinin bulunduğu temalar gösterilmektedir. Bunun yanında incelenen hikâye metinlerinin yazarları, hikâyelerin adları, hikâyelerdeki kahramanlar, kahramanların hikâye içerisinde bulunduğu mekânlar ve kahramanların özellikleri de aynı tablo içerisinde yer almaktadır.

4. Sonuç

Bu araştırma Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye metinlerindeki kahraman özelliklerinin belirlenmesi ve öğrencilere hikâye kahramanlarıyla verilmek istenen özelliklerin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. İncelenmiş olan hikâyelerdeki kahramanların özelliklerine bakıldığında, hikâyede yer alan şahısların yüzeysel ve az sayıda özelliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın genel sonucu olarak MEB yayınlarında (6, 7 ve 8. sınıf) kahramanların fiziksel özellikleri olarak; iyi giyimli, saç- sakalı dağınık, dişsiz, cüsseli, pala bıyıklı, koyu kestane renginde saçları olan, güçlü- kuvvetli, boylu- poslu, kilolu ve tek gözü kör şeklindedir. Özel yayınlarda ise; zayıf-sıska, yaşlı, somurtkan, orta yaşlarda, saç- sakalı dağınık, dişsiz ve güçlü şeklindedir.

Yayınlarda sık geçen kahraman özellikleri şöyledir:

- Cem yayınları (5.Sınıf); rekabetçi, başkalarında sanata karşı ilgi uyandıran, öğrenmeye istekli ve sorumluluk duygusu olan,
- MEB yayınları (6. Sınıf); okuma sevgisi olan, yardımsever ve memleketini seven,
- Öğün yayınları (6. Sınıf); meraklı,
- MEB yayınları (7. Sınıf); dürüst,
- Meram yayınları (7. Sınıf); azimli, vatana hizmet etme bilincine sahip ve kanaatkâr,
- MEB yayınları (8.Sınıf); azimli, çalışkan, sebatkâr,
- Evren yayınları (8. Sınıf); azimli ve yardımsever.

Buradan da anlaşıldığı üzere Meram (7.Sınıf), MEB (8.Sınıf) ve Evren (8. Sınıf) Türkçe ders kitaplarında sıklıkla geçen kahraman özelliklerinden “Azimli” benzerlik göstermektedir. Bunun dışında Türkçe ders kitaplarında yer alan ve sıklıkla geçen kahraman özelliklerinde benzerlik görülmemektedir.

İncelenen kitapların tamamında ise kahraman özellikleri şu şekildedir:

Olumlu kahraman özellikleri: merhametli, yardımsever, düşünen, hayattan çıkarımlar yapan, hatasının farkına varan, değer veren, sorumluluk sahibi, sevmeyi isteyen, maneviyata önem veren, çevre duyarlılığı olan, mütevazı, cömert, eğitime önem veren, vatansever, azimli, iman gücü olan, öğrenmeye istekli, keşfetme isteği olan, kararlı, kendini işine adayan, disiplinli, heyecanlı, yaratıcı, başkalarında sanata karşı ilgi uyandıran, işinin ehli, dikkatli, kolay arkadaşlık kuran, okuma sevgisi olan, hayal kuran, iyi kötü bilincine sahip, masal dinlemeyi seven, ana dilini seven, arkadaşlarının seven, aile sevgisi olan, meraklı, umudunu yitirmeyen, hayvan sever, zeki, cesur, kimseye yaranmaya çalışmayan, yeni fikirlere açık olan, araştırmacı olan, çok yönlü düşünen, tarihe ilgili, fedakâr, dürüst, pratik zekâlı, devletinin itibarını düşünen, komşuluk bilincine sahip, kültürüne duyarlı, korkularının üzerine giden, kendini kanıtlamaya istekli olan, öğretici, sabırlı, halden anlayan, ailesine destek olan, kanaatkâr, hatasının farkına varan, saygılı, cesaretlendiren, şefkatli.

Olumsuz kahraman özellikleri: kinci, mutsuz rekabetçi, hilekâr, dış dünyadan kopuk, somurtkan, huysuz, vefasız, çıkarıcı, kaygılı, sert mizaçlı, üzüntülü, çaresizlik hissedene, korkak, yalancı, iftiracı, düşüncelessiz, tedirgin, alaycı, akılsız, haksızlık eden, cahil, içine kapanık, özgüven eksikliği olan.

Tekşan'ın (2013: 329), araştırmasında incelemiş olduğu hikâyelerdeki kahramanların "özgüvenlerinin, düşünce ve duygu durumlarının, davranışlarının problemleri çözmede etkili olduğu" çıkarımı çalışmamızla paralellik göstermektedir. 5. Sınıf Cem Yayınlarında "Üç Soru", "Mucit", 6. Sınıf MEB Yayınlarında "Sahibini Unutmayan Köpek", 7.Sınıf MEB Yayınlarında "Pembe İncili Kaftan", "Osmanlı Dürüstlüğü", 7. Sınıf Meram Yayınlarında "Uzun Mehmet", 8. Sınıf MEB Yayınlarında "Karanfiller ve Domates Suyu", 8. Sınıf Evren Yayınlarında "Basat'ın Tepegözü Öldürmesi" ve "Selim'i Anarım" hikâyeleri örnek gösterilebilir. Bu hikâyelerde yer alan kahramanlar, yardımsever, merhametli, kendini işine adayan, dış dünyadan kopuk, kararlı, zeki, vatansever, cesur, dürüst, devletin itibarını düşünen, vatana hizmet bilincine sahip olan, sebatkâr, azimli, çalışkan, kendine güvenen özellikleriyle öne çıkmakta ve yukarıda bahsedilen kahramanların özgüvenlerinin, düşünce ve duygu durumlarının, davranışlarının problemleri çözmede etkili olması durumunu desteklemektedir.

Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan okuma metinlerinde yer alan değerleri tespit ettiği çalışmasında Akyol (2015) metinlerde en fazla bulunan değerlerin bilimsellik, bağımsızlık, adil olma, sorumluluk değerleri, en az bulunan değerlerin ise vatanseverlik, kültürel mirasın korunması, aile birline önem verme, dürüstlük, sevgi değerleri olduğu belirtmektedir. Bu çalışmada ise incelenen yedi Türkçe ders kitabında bulunan hikâyelerdeki kahraman özelliklerine bakıldığında en sık geçen kahraman özelliği "Azimli" dir. İncelenen tüm Türkçe ders kitaplarına ayrı ayrı bakıldığında ise "yardımsever, çalışkan, kanaatkâr, sebatkâr, dürüst, meraklı, sorumluluk duygusuna sahip, rekabetçi, memleketini seven ve okuma sevgisi olan" gibi özellikler yayınların kendi içinde en sık kullanılan kahraman özellikleri olarak tespit edilmiştir.

Karagül ve İnce Samur (2017) ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerdeki kişilerin özelliklerini inceledikleri çalışmalarında 29 adet öykü karakter özelliklerinin sınıflandırılmasına göre incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda Türkçe ders kitabında yer alan öykülerdeki karakterlerin büyük çoğunluğunun "kapalı" ve "durağan" oldukları belirlenmiştir. Öykülerin çoğunda "açık" ve "devingen" özelliğe sahip herhangi bir karaktere yer verilmediği görülmüştür. İncelenen 13 hikâye bu araştırma ile ortaklık göstermektedir. Yukarıda belirtilen, karakterlerin öykü içerisinde değişim yaşamadığı, yeni davranışlar ve kişisel özellikler edinmediği sonucu, bu araştırmanın kapsamı içerisinde olup aynı sonuç ifade edilebilmektedir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle şu öneriler geliştirilebilir:

- Ders kitapları için hikâye metinleri seçilirken, metin kısaltmaları-düzenlenmeleri kahraman özelliklerini eksiltmeyecek şekilde yapılmalıdır.
- Hikâyelerde yer alan kahramanlar, çocukların empati kurabilecekleri yaşlarda olmalıdır (çocuk kahraman).
- Hikâyelerde öğrencilere kötü örnek oluşturabilecek bir Türkçe kullanılmamasına özen gösterilmelidir.
- Hikâyede yer alan kahraman betimlemeleri ile hikâye görselleri paralellik göstermelidir.
- Hikâye kahramanları çok yönlü olmalı, hikâye içerisinde kahraman özellikleri sığ kalmamalıdır.

Kaynakça

- Achmet, K. İ., (2005) , Yunanistan' da (Batı Trakya'da) İki Dilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi (Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi.
- Akyol, Y., (2015), Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Okuma Metinlerinde Yer Alan Değerler, Uluslar arası Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl 2, Sayı 5, s. 194-207.
- Balay, R.,(2004), Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt 37, sayı 2, sayfa 61-82.
- Berg, B. L.,Lune, H.,(2015), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Eğitim Yayınevi, Konya, s.75, 380.
- Hayta, N., Şahin, M. vd., (2003), Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karagül, S. ve İnce Samur, A. Ö., (2017), Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerdeki Kişilerin Karakter Özelliklerinin İncelenmesi, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5(2).
- Karasar, N. (2013), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınları, Ankara, s.76, 77, 183.
- Kaygana, M., vd., (2013), Türkçe Ders Kitaplarında Değer Eğitimi, International Journal of Social Science, Volume 6 Issue 7, p. 657-669.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı, MEB Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı, MEB Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, MEB Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı, MEB Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı, Öğün Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, Meram Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), İlköğretim Türkçe 8Ders Kitabı, Evren Yayınları, Ankara.
- Pingel, F.,(2003), Ders Kitaplarını Araştırma ve Düzeltme Rehberi, (Çev. Nusrettin Elhüseyni), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul
- Sinan, A. T., Demir, S., (2011), İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlatsal Metinlerin Yapı Özellikleri ve Programa Uygunluğu, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic, Volume 6/3 Summer, p. 1149-1167 Turkey.
- Tekşan, K., (2013), Ömer Seyfettin'in Hikâyesinde Problem Çözme Yöntemi ve Bu Hikâyelerin Türkçe Öğretiminde Kullanılması, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl 13, Sayı 25, s. 310-341.
- Topçuoğlu Ünal, F., Bursalı, H., (2015), Çizgi Dizelerin 5. Ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12, Sayı 29, s. 60-74.
- Yıldırım, A., Şimşek, H., (2013), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.